

Els cinc sentits (I)

Els cinc sentits corporals, els que hom agrupa tradicionalment amb aquesta denominació genèrica, són la vista, l'oida, el gust, l'olfacte i el tacte. Ramon Llull, al Llibre de meravelles, dedica un capítol a cada un d'aquests cinc sentits —considerats com a motius de plaer per a l'home. I els designa principalment per mitjà dels verbs que expressen l'acció d'exercir-los, veure, oir, odorar, gustar i sentir (expressant, però, aquest darrer verb, també percepcions altres que les del tacte), encara que recorre també a diversos noms o grups nominals, vista o visió, potència auditiva, potència sensitiva (tant el gust com el tacte), gustament i tocament. Hi observem, doncs, un ús encara vacil·lant i poc definit, que després es devia fixar i afermar amb la formació del substantiu oïda, obtingut del verb oir, amb la substitució del derivat gustament pel primitiu gust, i amb la introducció, més o menys tardana, dels llatinismes olfacte i tacte. Però, amb tot, la relació tan estreta que hi ha entre els sentits i els òrgans corresponents, fa que no sempre hi hagi una delimitació rigorosa entre els noms dels uns i dels altres.

Efectivament, a cada sentit corporal correspon un òrgan així com la percepció d'una determinada qualitat o propietat del medi exterior. El llenguatge ha fixat un nom ben precís per a designar cada un dels cinc sentits i dels òrgans corresponents, així com, en general, de les qualitats o propietats de les coses o del medi que poden afectar aquests òrgans. Però com que la metonímia (figura que consisteix a designar una cosa amb el nom d'una altra prenent l'efecte per la causa, el continent pel contingut, etc.) transforma continuament el llenguatge, s'esdevé que sovint hom utilitza, el nom d'un òrgan per a designar el sentit corresponent, o bé el nom d'un sentit per a designar la propietat d'afectar-lo. Convé, aleshores, insistir sobre un concepte molt important, que no tothom admet fàcilment: la diferència que hi ha entre el llenguatge tècnic o científic, que s'ha de caracteritzar per un gran rigor terminològic, i el llenguatge popular o literari, que no rebutja cap d'aquestes figures sino que les considera com a pròpies i normals de la seva expressió. Així, en un treball científic mai no es confondrà el nas amb l'olfacte, ni l'orella amb l'oida, però fora d'aquest camp es perfectament lícit i natural de designar amb els termes nas i orella els sentits de l'olfacte i de l'oida.